

Inhoud

Woord vooraf	7
1 Over leiding gesproken	9
<i>Hoe leidt de Heilige Geest mij?</i>	
dr. G.C. Vreugdenhil	
2 Doop en verzegeling met de Heilige Geest	30
dr. M. van Campen	
3 Word vervuld!	49
dr. W. van Vlastuin	
4 De gaven van de Heilige Geest in ons leven	68
dr. J. Hoek	
5 En de Geest zucht mee!	90
<i>Over de Heilige Geest en het gebed bij Luther en Calvijn</i>	
dr. H.J. Selderhuis	
6 De Heilige Geest en de vernieuwing van de schepping	108
dr. M.J. Paul	

Woord vooraf

‘Hoe werkt de Heilige Geest vandaag?’ is voor velen een prangende vraag. Een vraag die we in deze bundel willen verhelderen met het zoeken van antwoorden. Het uitgangspunt van dit boek is dat de levende God zich openbaart als Vader, Zoon en Heilige Geest en dat Gods Geest op de grote Pinksterdag (Hand. 2) eens en voor altijd is gegeven aan de gemeente van Christus. Het behoeft dus geen vraag te zijn of de Geest ook vandaag werkt. Toch leven er onder gelovigen veel vragen rond het werk van de Geest. Waar zien we dit in ons leven, in de kerk en in de wereld? Op welke manier kunnen we onderscheiden tussen het echte werk van de Geest en dat wat erop lijkt of wat ten onrechte aan Hem wordt toegeschreven? Hoe ligt de verhouding tussen enerzijds onze eigen verantwoordelijkheid om de Geest niet te bedroeven en uit te blussen en aan de andere kant onze afhankelijkheid van de Geest zonder Wie we niets kunnen doen?

In een zestal hoofdstukken komt een breed spectrum van gezichtspunten aan de orde. Zo gaat het over de wijze waarop de Heilige Geest ons inzicht geeft bij beslissingen die we nemen en keuzes die we maken. Nieuwtestamentische kernwoorden als *doop*, *verzegeling*, *vervulling* en *zalving* met de Heilige Geest worden tegen het licht gehouden. Ook ontbreekt de aandacht voor de gaven van de Geest (*charismata*) en voor het brede werken van de Geest in de schepping niet. Vragen rond het gebed en rond verantwoordelijke omgang met

het milieu hebben alles te maken met de actuele presentie en werkzaamheid van de Geest.

De verschillende hoofdstukken van dit boek zijn de neerslag van een serie Ankerlezingen – in Gouda en Voorthuizen gehouden met het oog op verdieping van de kennis en het persoonlijke geloofsleven van gemeenteleden. Bezinning op het actuele werk van de Geest is vruchtbaar, zeker wanneer dit gepaard gaat met het gebed om de doorwerking van de Geest in de wereld, in de gemeenten en in de harten. Het is de wens van de redactie dat het lezen en het bespreken van dit boek hiertoe zal bijdragen. Gespreksvragen met het oog op bespreking in groepen zijn aan de hoofdstukken toegevoegd en literatuurverwijzingen helpen bij verdere oriëntatie.

De redactie

1 Over leiding gesproken

Hoe leidt de Heilige Geest mij?

---

dr. G.C. Vreugdenhil

Verkenning

Schriftgedeelte om vooraf te lezen: Psalm 25

- a. In welke verzen belooft God Zijn kinderen de weg te wijzen?
- b. Welke dingen kunnen er volgens de psalm bij ons in de weg staan?
- c. Waarom bidt de dichter in de verzen 4-5 om 'Uw wegen, Uw paden en Uw waarheid'? Wat zou dat ons te zeggen hebben?

Verlangen en verlegenheid

Als het gaat om de leiding van God zijn er in de Bijbel veel teksten te vinden, waarin God belooft Zijn volk en kinderen de weg te wijzen. Denk alleen al aan teksten als: '... daarom onderwijst Hij zondaars in de weg' (Ps. 25:8) en 'Ik onderwijs u en leer u de weg die u moet gaan; ik geef raad, mijn oog is op u. Wees niet als een paard ...' (Ps. 32:8-9). En in het Nieuwe Testament lezen we beloften als 'De Geest van de waarheid [...] zal u de weg wijzen in heel de waarheid' (Joh. 16:13) en 'zovelen als er door de Geest van God geleid worden, die zijn kinderen

van God' (Rom. 8:14). Het getuigenis van de Schriften is eenparig: God belooft ons de weg te wijzen die Hij wil dat wij gaan.

Al deze teksten roepen verlangen op, want als gelovigen willen we niets liever dan de wil van onze hemelse Vader doen. Daarom bidden en zingen we met regelmaat: 'Heere, maak mij Uwe wegen door Uw Woord en Geest bekend.' (Ps. 25:2 ber.) Tegelijk roepen deze beloften ook vragen op en merken we bij onszelf vaak veel verlegenheid. Want hoe maakt God ons dan Zijn wil bekend? We krijgen toch geen briefje uit de hemel? Hoe kan het dat in de Schrift mensen zo duidelijk de stem van God hebben gehoord en de leiding van de Geest hebben opgemerkt? Zo wordt Filippus door de Geest naar de kamerheer uit Ethiopië geleid (Hand. 8:26-40) en ontvangt Paulus na twee dichte deuren een visioen in Troas (Hand. 16:6-10). Hoe wisten ze dat God tot hen sprak? Sprak God toen veel duidelijker dan Hij vandaag spreekt? Maar dat kan toch niet waar zijn, want Jezus Christus is toch nog steeds Dezelfde (Hebr. 13:8)?!

Over het algemeen hebben wij veel moeite om God in ons dagelijkse leven te ervaren. Dat heeft alles te maken met de tijd waarin wij leven. Volgens Charles Taylor leven wij namelijk in een seculiere tijd, waarin de leefwereld van de mens steeds meer beperkt is geworden tot wat zichtbaar en verklaarbaar is. De gedachte dat er een God is, Die als transcendent Schepper op deze wereld betrokken is en daarin handelt, heeft plaatsgemaakt voor een immanente visie op de werkelijkheid, die niet langer met een God verbonden is. Taylor noemt deze ontwikkeling 'immanentie'. De nadruk op het leven hier en nu heeft tot gevolg dat de mens zich steeds meer afsluit voor de transcendente wereld van God. Het frappante is dat we tegelijkertijd in ons gesecculariseerde leefklimaat een enorme openheid constateren voor allerlei vormen van niet-kerkelijke spiritualiteit (Taylor 2010).

Dit alles maakt het er voor ons niet gemakkelijker op om de aanwezigheid van God in de wereld en Zijn leiding in ons leven op te merken. We lijken hiervoor geen antenne te hebben. Hoe kunnen al die beloften van God over leiding in ons leven werkelijkheid worden? Hoe kan God ook tot mij spreken vandaag? Dat is de vraag die ons in dit hoofdstuk bezighoudt.

Een belangrijke sleutel

Een belangrijke sleutel vinden we in de vernieuwing van ons denken waarover de apostel Paulus spreekt in Romeinen 12:2: 'En word niet aan deze wereld gelijkvormig, maar word veranderd door de vernieuwing van uw gezindheid om te kunnen onderscheiden wat de goede, welbehaaglijke en volmaakte wil van God is.' Op andere plaatsen, als Paulus de wens uitspreekt dat de gelovigen de overweldigende grootheid van Gods kracht leren kennen en weten welke hoop zij mogen hebben, bidt hij om verlichte ogen van het verstand (Ef. 1:18-20). Letterlijk staat hier: 'de ogen van uw hart'. Het hart is hier het centrum van de kennis en wil van de mens. Het hart van de gelovigen, hun verstand, moet door de Heilige Geest vernieuwd worden. Zo krijgen zij zicht op de tegenwoordigheid van God en op Zijn kracht en majesteit. Alleen wie door de Geest van God is aangeraakt, kan de dingen van God zien en onderscheiden.

In 1 Korinthe 2:14 maakt de apostel een belangrijk onderscheid: 'De natuurlijke mens neemt de dingen van de Geest van God niet aan, want zij zijn dwaasheid voor hem. Hij kan ze ook niet leren kennen, omdat ze geestelijk beoordeeld worden.' Paulus maakt in dit gedeelte onderscheid tussen de natuurlijke mens (*anthropos psychikos*) en de geestelijke mens (*anthropos pneumatikos*). De natuurlijke mens heeft de Geest van God nog niet ontvangen en leeft op basis van zijn *psyche* (verstand, wil en gevoel). Alleen de geestelijke (wedergeboren) mens

is in staat op te merken wat de Geest van God doet en zegt. De natuurlijke mens mist hiervoor het referentiekader. Voor hem is het werk van de Geest slechts een conceptueel begrip. Hij kijkt zonder te zien. De geestelijke mens echter is door de Heilige Geest aangeraakt en heeft door Jezus deel gekregen aan het Koninkrijk van God. De Heilige Geest heeft zijn denken (hart) van binnenuit vernieuwd. Op het onderscheid tussen 'geest' en 'psyche' komen we later nog terug. Dit onderscheid helpt ons om zicht te krijgen op de leiding van Gods Geest. Het startpunt van geestelijke vernieuwing ligt in de wedergeboorte.

Wedergeboorte

In de jaren negentig publiceerde prof.dr. C. Graafland zijn boek *Gereformeerden op zoek naar God* (Graafland 1991). In dit indrukwekkende boek stelt hij het gemis van Godservaring aan de orde. In toenemende mate ontmoette hij gelovigen die de vanzelfsprekendheid voorbij zijn en niet langer durven zeggen: 'Wij kennen God, wij hebben God, om God te vinden moet je bij ons zijn' (10). Graafland is van mening dat in het zoeken van een antwoord, het nodig is ons opnieuw te bezinnen op de ontmoeting van God met de mens. In het bijzonder geeft hij aandacht aan de ontmoeting van Jezus met Nicodemus (Joh. 3). In dit gesprek komen twee thema's aan de orde die belangrijk zijn voor het ervaren van God: de wedergeboorte, en de persoon en het werk van de Heilige Geest (166-182). God kan pas voor de mens werkelijkheid worden als de Heilige Geest hem persoonlijk en innerlijk vernieuwt. Deze innerlijke vernieuwing geschiedt volgens Graafland door het Woord van God en de prediking. Wat deze vernieuwing concreet betekent voor het denken van de mens, wordt door Graafland echter niet aan de orde gesteld.

Hemelgeboorte

Om helder te krijgen wat er bij de wedergeboorte precies gebeurt, is het goed om stil te staan bij het gesprek van Jezus met Nicodemus in Johannes 3. Hun onderlinge gesprek gaat immers over het zien en binnengaan van het Koninkrijk van God (Joh. 3:3 en 5). In de uitleg van dit hoofdstuk wordt vaak gesteld dat het gesprek van Jezus met Nicodemus over de wedergeboorte gaat, het nieuwe begin van God in het leven van een mens, waardoor hij tot geloof in Jezus komt. Nu speelt dit nieuwe begin van het geloof in de Heere Jezus zeker een rol in dit hoofdstuk, maar het is de vraag of de term 'wedergeboorte' de lading wel goed dekt. De uitdrukking 'wedergeboorte' (*palingenesia*) wordt hier namelijk niet gebruikt. Letterlijk staat er dat de gelovige van 'bovenaf' geboren wordt (zie Van Houwelingen 2004, 91-93). Het woord 'hemelgeboorte' is beter van toepassing. Hemelgeboorte betekent dat de gelovige het Koninkrijk van God binnengaat (vs. 5). Hij leeft nu in het Koninkrijk waar Jezus Koning is. Dat dit Koninkrijk van God van een heel andere orde is dan aardse koninkrijken, maakt Jezus in het gesprek met Nicodemus duidelijk door het leven hier beneden op aarde te onderscheiden van het leven dat 'van boven' is. Jezus maakt een duidelijke tegenstelling tussen enerzijds het leven hier op aarde en anderzijds het leven 'van boven'. De uitdrukking 'vlees' (vs. 6), de 'aarde' en 'aardse dingen' (vs. 12 en 31), de 'duisternis' (vs. 19) betreffen het leven hier 'beneden'. De Geest (vs. 6), de 'hemel' en 'hemelse dingen' (vs. 12 en 31), het 'licht' (vs. 19) hebben betrekking op het leven van 'boven' (vs. 31).

Wie op aarde geboren is, 'is uit de aarde en spreekt uit de aarde' (vs. 31). Zo iemand kent van nature de werkelijkheid van God en de hemel niet. De enige persoon die de hemelse werkelijkheid van binnenuit kent, is Jezus Zelf. Hij is uit de hemel naar de aarde afgedaald (vs. 13). Jezus komt van 'bovenaf' (*anóthen*). Hij komt uit de hemel en

vertelt ‘hemelse dingen’ (vs. 12). In Zijn woorden en daden komt de hemel openbaar. In de persoon van Jezus raakt de hemel de aarde.

Het onderscheid tussen hemel en aarde is hier belangrijk. Voor ons zijn dit twee werelden die elkaar niet of nauwelijks raken. Wij zijn opgegroeid in een wereld, waarin voor God, engelen en demonen niet of nauwelijks plaats is. Ons leven speelt zich af in een werkelijkheid, waarin men alles probeert te verklaren en begrijpen in natuurlijke termen en waarin weinig tot geen ruimte is voor God. Als gelovigen belijden wij op grond van de Bijbel dat God de Schepper is van de wereld en rekenen we met Zijn handelen in de wereld waarin wij leven. De *dichotomie* (tweedeling) tussen natuurlijk en bovennatuurlijk, aards en hemels, zichtbaar en onzichtbaar belemmert ons in het ervaren van God. Op grond van de Schrift geloven wij dat onze goede God de wereld niet alleen geschapen heeft en onderhoudt, maar ook dat Hij in deze wereld aanwezig is en werkt. Zouden we dat niet geloven, dan zijn we als gelovigen gedwongen in twee aparte werelden te leven, die niets met elkaar te maken hebben. God is in deze wereld aanwezig en werkt door Zijn Geest.

Als we nadenken over hoe we God kunnen ervaren in ons dagelijkse leven en Zijn leiding kunnen opmerken, zijn we dus aangewezen op de Heilige Geest.

De Heilige Geest verbindt ons met God

Voor de ervaring van Gods spreken en Zijn leiding zijn we aangewezen op de Heilige Geest. De antropoloog en missioloog Paul Hiebert wijst op de noodzaak ‘to take seriously the work of the Holy Spirit in meeting daily human needs’ (Hiebert 1994, 243). Het is dan ook niet vreemd dat in het gesprek van Jezus met Nicodemus de Heilige Geest zo’n belangrijke rol speelt. In de hemelgeboorte immers raakt de gelovige verbonden met de hemel. Wie in Jezus gelooft, wordt van ‘bovenaf’ geboren. Uit het gesprek met Nicodemus blijkt dat deze hemel-

geboorte synoniem is met geboren worden uit de Geest (vs. 6 en 8). De Heilige Geest was in de persoon van Jezus in onbeperkte mate aan-wezig (vs. 34). Daarom kan Hij de Heilige Geest schenken aan wie Hem daarom vragen (Luk. 11:13). Wie in Jezus gelooft, ontvangt de Heilige Geest en wordt van ‘bovenaf’ geboren. Dit betekent dat de gelovige door de Heilige Geest de dimensie van de hemel binnengaat. De Heilige Geest is voor de gelovige dus de verbindende schakel met de hemel. Door de Geest komen de ‘hemelse dingen’ het ‘aardse’ leven van de gelovigen binnen.

Ons vlees als obstakel

Het leven in het Koninkrijk en luisteren naar Gods stem staan haaks op het leven naar het ‘vlees’. Vanwege zijn vlees en aardse gerichtheid kan een mens nooit boven zichzelf uitstijgen. Wanneer echter de Heilige Geest komt en Zijn werk gaat doen, wordt ons leven van ‘bovenaf’ bepaald. Dan wordt ons leven geleid door de Heilige Geest. Zo’n leven zal in deze wereld een hemels stempel dragen. In de wedergeboorte stelt de Heilige Geest de werkelijkheid van het Koninkrijk, van Jezus en van God, present in het heden. De Geest woont in de gelovige en is Zelf de verbindende schakel met de dimensie van God. Het leven van wie uit de Geest geboren is, ontspringt in een andere wereld. De hemelse dingen waarover Jezus sprak, worden door de Geest ingedragen in het aardse leven van de gelovigen. Zo gaan hun ogen open voor de dimensie waarin God aan het werk is.

Niet te doorgronden

Dit betekent overigens niet dat wij het werk van God geheel en al kunnen doorgronden. Het werk van de Geest wordt vergeleken met het waaien van de wind (vs. 8). Het effect is merkbaar. Men kan de wind horen suizen of hard horen bulderen zonder precies te weten waar de wind vandaan komt of waar hij naartoe gaat. Dat gaat niet

alleen ons begrip te boven, wij kunnen de loop van de wind ook niet controleren of beïnvloeden. Dat is ons niet gegeven. Voor ons is de wind een onzichtbare maar wel waarneembare realiteit. God Zelf houdt regie over het werk van Zijn Geest. Toch is het leven van de hemel altijd herkenbaar in Gods kinderen. Door de Geest zijn zij werkelijk met de hemelse regering van God verbonden en kan Hij hen leiden en de weg wijzen in hun dagelijkse leven.

Hoe komt het dat de gelovigen ondanks hun hemelse geboorte, toch aards leven en aardse dingen bedenken? Dat heeft met de realiteit van de zonde en ons menselijke vlees te maken. De strijd tussen vlees en Geest gaat in feite over wie er de regie in ons leven wil hebben. Laten wij de Geest toe om ons te leiden of gaan we liever onze eigen weg? Wie Gods leiding op het spoor wil komen, moet de bereidheid hebben zijn eigen wil en verlangens op te geven. Dat vraagt bekeering en verootmoediging als we eigen wegen zijn gegaan. Terugkeer naar God is altijd mogelijk, want wie zijn zonden belijdt, vindt in God dankzij Christus een genadige Vader (1 Joh. 1:8-2:2) en wordt door de Heilige Geest vernieuwd en (weer) ontvankelijk gemaakt voor het spreken van God.

Geest, ziel en lichaam

Wil het spreken van God uit de hemel tot ons kunnen doordringen, dan moet God ons hiervoor wel een antenne geven. Deze antenne is onze geest die in de wedergeboorte door de Heilige Geest vernieuwd en geactiveerd wordt. Onze menselijke geest is de landingsplek van de Heilige Geest.

Om dit te kunnen begrijpen, moeten we wat nader inzoomen op wat Paulus hierover schrijft. In Romeinen 12:2 spreekt de apostel over de vernieuwing van ons denken en hij gebruikt hiervoor het Griekse woord 'nous'. Dit woord wordt verschillend vertaald: 'gemoed' (SV),

‘denken’ (NBG) en ‘gezindheid’ (HSV, NBV). In alle gevallen gaat het om iemands manier van denken: ‘understanding, mind, attitude, way of thinking’ (zie Dunn 1988, 714). We kunnen *nous* misschien wel het beste vertalen met ‘verstand’.

In het theologische denken van Paulus speelt naast *nous* (verstand) echter ook de term ‘*pneuma*’ (geest) een belangrijke rol. Door onze *nous* zijn wij verbonden met de wereld waarin we leven. Door onze *pneuma* zijn wij met God verbonden. Dunn noemt *pneuma* de ‘Godward side of man’.

Het onderscheid tussen *pneuma* en *nous* is voor het verstaan van Gods leiding van groot belang. De menselijke geest is het ‘orgaan’ waarmee de gelovige (door de Geest) gemeenschap kan hebben met God. Via zijn geest is hij in staat met God te communiceren. Door zijn geest kan hij contact hebben met God en met de dimensie van de hemel (Pop 1971, 323).

Hoe dat functioneert, zien we bijvoorbeeld in Romeinen 8:16. Daar schrijft Paulus dat ‘de Geest getuigt met (tegen) onze geest, dat wij kinderen van God zijn’. De Heilige Geest communiceert met de gelovigen via hun geest en openbaart de waarheid van God. De menselijke geest heeft een wijdere actieradius dan het verstand. Ons menselijke verstand functioneert op het terrein van wat menselijk te bevatten is. Wat daar bovenuit gaat, valt buiten zijn bereik. God gaat echter ons menselijke verstand ver te boven (Filipp. 4:7). Via onze geest staan we in verbinding met de Heilige Geest en zo met God en Christus. Hoewel we met ons verstand de aanwezigheid en het spreken van God niet kunnen ervaren en opmerken, kan het ons wel helpen onder woorden te brengen wat God tegen ons gezegd heeft.

Het onderscheid tussen *pneuma* en *nous* loopt in zekere zin parallel met het reeds genoemde verschil tussen de geestelijke mens (*pneumatikos*) en de natuurlijke mens (*psuchikos*). De natuurlijke of ongeestelijke mens wordt beheerst door de wijsheid van deze eeuw en mist

de gave van de Heilige Geest. Daarom kan hij de dingen van God niet opmerken. De geestelijke mens daarentegen heeft de Heilige Geest ontvangen. Van wie door deze Geest wordt aangeraakt, geldt volgens Pop: 'Hij gelooft ongewone dingen; hij verwacht ongewone dingen; hij doet ongewone dingen' (Pop 1971, 66).

Naast verstand en geest komt in het theologische denken van Paulus ook het lichaam (*soma*) herhaaldelijk aan de orde. In de eerder genoemde tekst van Romeinen 12:1 roept Paulus de gelovigen op hun *lichamen* te stellen tot een levend, heilig en Gode welgevallig offer. En in 1 Thessalonicenzen 5:23 spreekt hij de wens uit, dat de gelovigen naar geest, ziel en *lichaam* bij de komst van onze Heere Jezus Christus onberispelijk blijken te zijn. In deze laatste tekst gaat het om de drieslag: *pneuma* (geest), *psyche* (ziel) en *soma* (lichaam).

De precieze relatie tussen *nous* en *psyche* is niet helemaal helder. Wat in ieder geval gezegd kan worden is dat *psyche* een bredere term is en dat het menselijke verstand (naast de wil en emoties) een bepaalde dimensie (onderdeel) is van de *psyche*. De *nous* staat dan voor de redelijke of verstandelijke dimensie van de *psyche* (zie verder Ridderbos 1973, 244-253 en Brown 1992, 676-689).

Samenvattend, ik ga in dit hoofdstuk uit van de volgende drieslag: geest, ziel (*psyche*) en lichaam. Onze menselijke geest zie ik als de landingsplek van de Heilige Geest. Hiermee staan wij in verbinding met God. Onze ziel definieer ik als de zetel van ons verstand, wil en gevoel. Door ons lichaam en onze zintuigen staan wij in directe verbinding met de wereld waarin wij leven.

Gods leiding op het spoor komen

Na het lezen van bovenstaande theologische en antropologische overwegingen kan de vraag gesteld worden: wat nut ons dit alles? Het onderscheid tussen geest, ziel en lichaam is van belang, omdat het

ons kan helpen beter te begrijpen hoe God ons door Zijn Geest leidt.

Het is de Chinese prediker Watchman Nee geweest die erop gewezen heeft, hoe belangrijk het onderscheid tussen geest, ziel en lichaam is voor waarlijk geestelijk leven (Nee 2002). Door zijn fysieke lichaam (*soma*) staat de mens in contact met de materiële wereld. Door zijn geest (*pneuma*) heeft de gelovige omgang met de Geest van God en kan hij gemeenschap hebben met God. Tussen het lichaam en de geest staat de menselijke ziel (*psyche*). De ziel is de ontmoetingsplaats van zowel de geest als het lichaam. De ziel is door de geest verbonden met de geestelijke wereld van het Koninkrijk en door het lichaam is zij met de materiële wereld verbonden. De ziel maakt het mogelijk voor de geest om met het lichaam te communiceren en samen te werken.

Nee wijst op de cruciale rol van de ziel in de mens. De ziel heeft, als het om authentiek geestelijk leven gaat, een dienende rol. Zij bemiddelt tussen de geestelijke wereld van God (via de menselijke geest) en de natuurlijke wereld (via het menselijke lichaam). De ziel bepaalt in zekere mate of de mens geestelijk (hemels) dan wel natuurlijk (aards) leeft. Om de geest te laten heersen, moet de ziel zijn toestemming geven; anders is de geest hulpeloos om de ziel en het lichaam te besturen. In de visie van Nee is de ziel dus de spil waar het geestelijke leven om draait, omdat de wil van de mens ertoe behoort. Alleen wanneer de ziel bereid is een nederige houding aan te nemen, kan de geest de leiding nemen en de mens regeren. Als de ziel tegen het innemen van deze positie rebelleert, zal de geest machteloos zijn om te besturen. De gelovige staat dus elke keer weer voor de keuze: volg ik de wil van God, volg ik mijn eigen wil of leg ik mijn oor te luisteren bij de tegenstander van God, de satan? Geestelijk leven is, volgens Nee, alleen mogelijk als onze *psyche* de geest niet belemmert gemeenschap te hebben met God.

De opmerkingen van Watchman Nee over geest, ziel en lichaam vertonen grote overeenkomst met wat Paulus zegt over geest, verstand

en lichaam. Nee expliciteert bepaalde zaken die bij Paulus impliciet aanwezig zijn. Het onderscheid tussen de geestelijke en de natuurlijke mens in 1 Korinthe 2 wordt door Nee aanzienlijk verhelderd. Ook valt er meer licht op Romeinen 12:1-2. We begrijpen nu waarom de vernieuwing van denken essentieel is voor de dienst aan God met onze lichamen.

Denken we verder in de richting die Nee wijst, dan leidt God ons door de Heilige Geest, Die met ons communiceert via onze menselijke geest. Hij maakt ons de wil van de Vader bekend. Vervolgens is het de bedoeling dat onze ziel (*psyche*) dit spreken niet blokkeert, maar ons lichaam aanstuurt, zodat we aan Gods spreken gehoor kunnen geven. Hiervoor is dus een duidelijke hiërarchie nodig van (1) Heilige Geest, (2) onze menselijke geest, (3) onze ziel en (4) ons lichaam (zie afbeelding 'Vernieuwing van ons leven').

Afbeelding 1

Vernieuwing van ons leven

